

§ 59 Direkta eller indirekta val

TORGNY LARSSON:

I samband med kyrkoordningens tillkomst betonades det mycket att det finns två pastorala ansvarsområden, församlingarna och stiften. Därför var det för de flesta av oss naturligt att man ska kunna ha direkta val även till stiften. Det är både av det och av andra skäl. Det sägs vidare i reservationen att valen också kräver stora resurser.

Jag har lite svårt att förstå det resonemanget. Vi måste ju ha direkta val i någon form. Ska vi då ha till församling och till kyrkomöte? Det handlar egentligen bara om ytterligare en valsedel. Visst kostar det lite mer men jag tror man överdriver det. Sedan säger reservanterna att grupper utan församlingsförankring kan ta plats. Att det saknas partiskiljande frågor som väljarna kan ta ställning till och att stiftens uppgifter främst handlar om att ha tillsyn över församlingarna och inte är beslut av frågor som rör enskilda medlemmar. Det gör det visst. Det berör naturligtvis enskilda medlemmar på olika sätt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

IRENE OSKARSSON:

Herr ordförande! Det kan synas lite inkonsekvent, men jag ska försöka se om jag kan få till en tråd som håller tankeledet ut i att yrka bifall till reservationen i betänkandet.

För mig är det självklart att vi i det forum där vi nu sitter har direkta val. Vi har ansvar för Svenska kyrkans alla dokument. Vi har ansvar för de regler och styrsystem som inte staten har lagt på oss att följa. Det finns ju några sådana också. På lokala planet är det så, som vi har sagt tidigare i flera debatter här i dag redan, att vi vill se ett stort engagemang för människor som bor, lever och verkar där. Nivån där emellan har jag, herr ordförande, haft förmånen att följa ur lite olika roller de senaste snart 30 åren. Jag tror mig därför kunna konstatera att vi skulle få en betydligt bättre och effektivare struktur om vi får en indirekt vald sådan, som tar till vara det som för mig är stiftens första och viktigaste uppgift, främjandeuppgiften gentemot församlingarna och att vara den förmedlande länken mellan det som är beslutat i detta rum och som vi också har att ta ansvar för ute i församlingarna.

Därför yrkar jag bifall till reservation 1 och därmed också till motion 2013:58 i det här sammanhanget. Sedan har jag själv inte varit med och helt formulerat reservationstexten och jag tänker inte ge några andra alternativa förslag. Det kan finnas saker där som skulle kunna ha haft någon annan nyans, men jag tycker ändå det är en viktig markering som står där. Tack.

CLAES BJÖRNDAHL:

Ordförande, ledamöter! Jag vill yrka bifall till motion 2013:65 om val till församlingsråd. För nomineringsgruppen Öppen kyrka är det en grundläggande ideologisk fråga, att alla val till alla beslutande nivåer i Svenska kyrkan ska vara direkta, detta för att alla medlemmars inflytande ska kunna säkras. Som ni vet var det så, att vi vid kyrkomötet i fjol beslutade att inrätta församlingsråd, vilket var en positiv reform. Det kanske ändå var mindre lyckligt att valen till församlingsråden beslutades skulle ske indirekt. Nu pågår dessa val runt om i landet och vi får se hur det går. Motiveringen till att de skulle ske indirekt var till stor del, att det är på pastoratsnivå som de tunga besluten om ekonomi och annat kommer att fattas framöver. Därför är det bara där det skulle vara direktvalt på den lokala nivån. Jag tror det fanns en överdriven rädsla för att det skulle röras till. Jag tror

inte man behöver vara rätt för det. Det är ju ändå så att det är pastoratets kyrkofullmäktige som tar besluten, även om församlingsrådet skulle tycka något annat. Om kyrkomötet till äventyrs skulle gå med på att ändra till att vi ska ha direkta val, ska det då nödvändigtvis vara med valsedlar? Nej, det behöver det inte vara. Man skulle kunna tänka sig att de i nomineringsmötet som vi har infört helt enkelt får besluta.

Det finns en ytterligare liten aspekt för att problematisera detta. Enligt sakkunskapen som kan det här med kyrkoordningen är det så, att om någon i de kyrkofullmäktige där det finns olika nomineringsgrupper – och det gör det väl på många håll i alla fall – begär proportionerliga val, blir det så även till församlingsråden. Då faller nomineringarna som har gjorts från församlingsmötena. Det tycker jag inte heller känns så bra. Jag tycker därför vi ska låta kyrkostyrelsen titta på detta i sin helhet och återkomma till 2017 års val, där man har ett förslag till direkta val till församlingsråden.

Bifall till motion 2013:65.

TORGNÝ LARSSON:

Ordförande! Jag yrkar avslag på motion 2013:65. När vi behandlade ärendet förra året och det var uppe i Organisationsutskottet, ska jag säga att jag för min del tog mig en extra funderare kring om förslaget till strukturutredningen var bra, men ju mer jag tänkte på det desto nödvändigare var det. Vi skulle få ett enda val. På något sätt handlar detta om ett paket som strukturutredningen på ett förtjänstfullt sätt hade plockat fram. Då det gäller det som föregående talare talar om är det ju så, att kyrkofullmäktige beslutar vilka som ska sitta i de olika församlingsråden. Man ska naturligtvis ta hänsyn till det som har förts fram vid både församlingsmöten och annat, men det måste alltid vara ett organ som beslutar.

Jag yrkar bifall till utskottet.

GUSTAF BENGTTSSON:

Herr ordförande, kärra vänner i kyrkomötet! Jag vill yrka bifall till reservation 1 av Per Lindberg med flera, som i sak är ett bifall till min och Gunvors motion 2013:58. Vårt valsystem har länge debatterats och det med rätta. Låt oss bara nämna några bekymrande fakta.

Valdeltagandet ligger under 15 procent. Kostnaden för varje val är 140–150 miljoner kronor. Enorma mängder papper trycks det upp för att sedan bara slängas bort, i alla fall ganska mycket av det. Mest beklämmande tycker jag är de omätbara kostnader i form av engagemang och tid som valsystemet suger ur våra tillhöriga, som i stället borde användas för att utbreda Guds rike. Jag vet inte hur det är med er andra, men åtminstone jag känner mig ganska slut efter att valrörelsen är över, som att varje uns av ens kraft har förbrukats. Till vad nytta? För att vinna ett val? Tänk om det i stället varit för att leda människor till omtanke om sin själs eviga salighet. Då hade jag verkligen kunnat glädja mig.

Om detta vore ett normalt sammanhang skulle nog hela systemet slängas bort och någon skulle tillsätta en grupp för att komma fram till ett nytt förslag. Man skulle ta fram idéer från våra systerkyrkor, från traditionen i andra kyrkor. Om jag inte minns helt fel har detta också gjorts. Det kom fram en utredning för några år sedan som hette *Demokratin – en successiv uppenbarelse*. Där fanns åtskilliga väldigt bra idéer, men ingenting av detta syns i dag. I stället säger vi att allt är väl. Vi verkar totalt paralyserade och fast i den nuvarande strukturen. Demokrati och medbestämmanderätt är viktigt, men formerna behöver inte vara huggna i sten. Att förenkla valen genom att göra stiftsvalen indirekta kan tyckas som en liten

åtgärd, men den borde fortfarande vara ett steg åt rätt håll. Jag är medveten om, att den egentligen borde ingå i ett mycket större paket av åtgärder men tycker ändå att det finns skäl att göra denna enskilda ändring. Det är av tre skäl.

Stiftsfullmäktigevalen är, trots att vi är en episkopal kyrka, kanske det val som är svårast för väljarna att förstå och det som det kommuniceras minst kring. Valet sker på lokal nivå. Högsta nivån är alltid intressant, men man bryr sig inte om att tala om stiftsfrågor när man är ute på gator och torg i sin hemförsamling och pratar om valet. Vore det inte mer demokratiskt och smart att låta detta bli ett indirekt val? För det andra skulle det spara pengar och miljö, om än i begränsad omfattning. För det tredje har ju stiftet sin främsta roll som främjare av församlingens liv, tillsyn och så vidare. Därför tycker jag det vore ganska naturligt, att det är församlingarna snarare än väljarna som utser stiftsorganen.

Så sammanfattningsvis, låt oss nu ta detta steg i morgon när vi röstar och sedan fortsätta arbetet med att skapa ett ännu mer ändamålsenligt, kostnadseffektivt och demokratiskt kyrkligt valsystem. Alltså yrkar jag bifall till reservation 1. Tack så mycket.

PER LINDBERG:

Ordförande, ledamöter! Det är dags att stärka stiftens ställning som självständigt pastoralt område. Jag hör till reservanterna och yrkar därför bifall till reservation 1 i betänkandet.

Utskottsmajoriteten har inte uttryckt sig mångordigt. Det är några korta strofer som argumenterar för deras linje, men jag menar att de argumenten är väldigt tunna. Utskottsmajoriteten säger sig vilja markera stiftets karaktär och självständighet och synen på stiftet som regionalt, pastoralt område. Men kära nån, det har det väl varit i hundratals år. Vi har haft direkta val sedan 2001. Det kan ju inte vara valet till stiftet som konstituerar stiftet som pastoralt område, tvärtom. Ett indirekt val skulle stärka sambandet mellan församlingen och stiftet och stärka stiftens roll. Så sent som 1997 hade vi stiftsfullmäktigeval indirekt. Församlingarnas kyrkofullmäktige utsåg elektorerna, som samlades och valde ledamöter i stiftsfullmäktige.

Stiften arbetar med frågor som gäller att främja och stödja och ha tillsyn över församlingarna, alltså en direkt koppling mellan församlingsfrågor och stiftsfrågor. Det väljarna intresserar sig för är de viktiga församlingsfrågorna. Det är där det kan finnas tydligheter. Där vet man vad grupperna tycker och där tar man ställning. När man sedan har valt församlingens fullmäktige, som då kan välja stiftsfullmäktige, får man direkt genomslag från väljarens viktiga frågor till stiftsfullmäktige. Nu är stiftsfullmäktige helt och hållet anonymt. Den vanlige väljaren har ingen aning om vad stiftsfullmäktige ansvarar för och vad det har för frågor på sitt bord. Det blir bara ett inklämt val mellan kyrkomöte och församling. Låt nu kyrkostyrelsen utreda förutsättningar för ett indirekt valt stiftsfullmäktige och stärk stiftens ställning i Svenska kyrkan.

LEIF NORDLANDER:

Ordförande, biskopar, ledamöter, åhörare! Låt mig få ge ett vittnesbörd från Varaslätten. Jag har tillsammans med kyrkonämndens ordförande genomfört fem församlingsmöten. Om man inte vet vad västgöta klimax är, var det i allas åsyn när man möttes till församlingsmöte och den frustration som uttrycktes bland dem som var där. Varför kan inte våra församlingsbor få välja kyrkoråd, eller församlingsråd som det numera heter? Det var deras önskan, deras längtan. Att ta sig till församlingsrådet och där ställa sig upp och göra sin röst hörd var ett steg

för mycket, där det som flest var 13 stycken i en församling på 4 000. Det är verkligheten, det är vardagsverkligheten. Där hade vi helt andra röstetal när det var direkta val senast för den här mandatperioden, helt andra röstetal. Man kunde förbereda sig, man kunde se. Allt blev nu så osäkert. Därför tycker jag det är viktigt att vi återfår direkta val till församlingsnivån.

Jag yrkar bifall till Claes Björndahls motion 2013:65.

När det gäller valet till stiftet var det precis samma frustration. Vad är det för folk som vi ska rösta dit? Jag känner ju inte den. Den kan inte jag rösta på. Det är verkligheten, det är vardagsverkligheten i ett pastorat som visserligen är Sveriges största till antalet kyrkor, 24 stycken, men där man vill engagera sig för kyrkan. Där önskar man i vart fall att man löser valet till stiftsfullmäktige på annat sätt och egentligen, tror jag, också till denna folkförsamling. Där vet man ingenting, om det inte råkade vara så att kyrkoherden satt i kyrkomötet och fick 419 kryss från församlingen. Tack.

TORGNY LARSSON (REPLIK):

Efter att ha lyssnat gör jag den lilla reflektionen, att många av oss som är här älskar att diskutera organisationsfrågor år efter år. Vi tog beslutet förra året beträffande församlingsråden. Låt nu denna förändring få sätta sig.

Sedan vill jag säga en annan sak. Det gäller stiftet. Det är ju ett faktum att våra stift har utformat sin verksamhet på lite olika sätt. Stiftsavgiften skiljer sig ganska mycket. Vissa stift har 8 men något stift tror jag har 10. Göteborgs stift har 4, tror jag, men jag är inte längre med där. Det skiftar alltså ganska mycket som medlemmarna kan vara med att påverka. Tack.

BERTH LÖNDAHL:

Det enda val som vanligt folk förstår och det enda val där man har ansikten på de människor som väljs är det som man inte får välja direkt, medan de val som man är mer förbryllad inför och där har namn och personer som man inte känner till är de som man får välja direkt. Därför blir det lite förbryllande. Självklart borde det vara tvärtom. Det är bara 30 år sedan Svenska kyrkan tillämpade mönstret direkta val till den lokala nivån, till pastoratsnivån, och det var indirekta val till stiftet och till kyrkomötet. Det betydde att, liksom jag menar att det borde vara på nytt, församlingen och pastoratet då var den lokala nivån. Den nivå som byggde kyrkan uppåt var den som utsåg ledamöterna, som sedan skulle vara deras representanter i stift och kyrkomöte.

Fördelen med att ha det här mönstret är framför allt att man ökar engagemanget. Man vet vem man väljer. Det är människor man ser, det är människor man kan byta ett ord med. Jag inser hotet i det. Hotet är att personval blir viktigare än valet av en nomineringsgrupp. Att ledamöterna som på det sättet blir kända i det lokala är ju viktigare än att de tillhör ett visst parti.

Jag tror ändå att jag vill föreslå bifall till både motion 2013:58 och motion 2013:65. Att ett framtida mönster, där vi har direkta val på den lokala nivån och indirekta val till de andra nivåerna, betyder egentligen en förstärkning av demokratin och ett ökat intresse eftersom det kommer att vara kända val. Det kommer att markera att församlingarna är basen. Det kommer att synliggöra att de som väljs har ett personligt ansvar, därför att vikten av personerna blir större, och – vilket brukar vara ett väl så viktigt argument – det blir väldigt, väldigt mycket billigare. Kanske kommer vi då också att slippa se de toppar av utträden som sker varje valår.

NILS GÅRDER:

Herr ordförande! Ja, det är bekant att denna fråga är en av våra återkommande. Det var den fråga som egentligen var den enda kontroversiella när kyrkoordningen antogs 1999. Ni minns många att röstetalen var, visserligen övervägande för det direkta valsystemet, knappt 150 mot drygt 110 utan att komma ihåg siffrorna direkt. Dessutom är detta valsystem om vi jämför med andra kyrkor tämligen unikt, vilket kanske också är en anledning till tveksamhet.

Jag tror dock den grundläggande frågan man ska ställa sig när man talar principiellt om valsystemet egentligen inte är varför vi har ett valsystem. Låt oss i stället fråga varför vi har församlingar. Jo, det är för att vi behöver en gemenskap för att kunna tolka, tala om och förstå vår kristna tro. Det är församlingens idé. Arbetet bedrivs av oss. Det är ur det samtalet som andra ställningstaganden till gemensamma frågor ska komma. Det är ur det samtalet och den gemenskapen som det vi avgör för stiftet och det vi avgör för hela kyrkan tillsammans här ska ha sin bas. Det är det som är motivet för de indirekta valen. Det är ingen organisatorisk fråga utan en principiell fråga. Frågan blir särskilt viktig i en folkkyrka med ett mycket stort antal medlemmar, där man lätt får en effekt att om kyrkomötesvalet, för att nu ta det, framstår som ett val likställt med de andra stora valen är det viktigast att rösta till riksdagen. Näst viktigast är det att rösta till Europaparlamentet och minst viktigt är att rösta i kyrkovalet. Att däremot ta självständig ståndpunkt i dessa tre olika val är alltför komplicerat. Man måste rationellt fatta en gemensam ståndpunkt. Då får vi en spegelbild som fullt rimlig, men det är egentligen motivet för att ha en statskyrka. Vi skulle knappast då behöva ett särskilt kyrkomöte, om jag ska vara drastisk.

Det som gör kyrkomötet annorlunda är att vi hanterar annorlunda frågor. Det är de frågor vi samtalar om i församlingarna. Det tycker jag är det grundläggande motivet för det indirekta valet. Tack.

BRITTA OLINDER:

Ordförande och vänner i kyrkomötet! Församlingen är den grundläggande enheten i Svenska kyrkan. Här samlas människor kring ordet och sakramenten och det är primärt i församlingen som kyrkan blir synlig, säger Läronämnden. Det kanske kan sammanfattas i att församlingsgemenskapen är central för Svenska kyrkan. Församlingens medlemmar däremot anses inte kapabla nog att i direkta val utse sina representanter i församlingens egen styrelse eller råd. Det är i stället grannförsamlingarna i pastoratet som måste hjälpa till i denna förmyndarsituation.

Utskottet försäkrar gång på gång i olika tonarter, att församlingens inflytande och ansvar är säkerställt i pastoratets kyrkofullmäktige, det vill säga där grannförsamlingens representanter tillsammans har mer att säga till om än församlingens egna. Nomineringsmötena, liksom jätten som kastades in i ugnen, erhåller beslutet i efterhand. De förklaras nu tydligt visa på församlingens inflytande. Vad man får är möjlighet att ställa förslag som alltså inte behöver följas och detta anses väl uppfylla demokratiska kriterier. Man kan säga att det är bättre med nomineringsmöten än ingenting alls, men det räcker inte. Det är på den grundläggande nivån som direkta val är viktigast. Det är där väljarna har störst möjlighet att känna kandidaterna. Att inte ha direkta val i den grundläggande enheten i Svenska kyrkan är inte sann demokrati. Det är en omyndighet och en skamfläck att inte låta församlingens medlemmar själva få bestämma vilka som ska representera dem när det gäller församlingens liv och verksamhet. Vi måste se församlingens kyrkomedlemmar som myndiga människor, som har förmåga och ska ha rätt att utse vem som ska hantera församlingens verksamhet.

Jag ansluter mig till reservation 2 och yrkar därmed bifall till Claes Björndahls motion 2013:65.

BO HANSON:

Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Ofta säger vi att det måste vara på ett visst sätt, det är det principiella. Problemet är att vi har så många principer. Jag tog stort intryck av vad Nils Gårder sa, att det viktiga är att vi samtalar om vår tro, hur vi ska gestalta den, vad den innebär i olika sammanhang och så vidare. Det tror jag är väldigt viktigt. Om vi gör detta eller inte och i vad mån vi gör det har mycket lite att göra med hur vi väljer våra styrelser. Det finns argument för direkta val till församlingens råd eller styrelser, men det finns också andra argument, till exempel att man inte i pastoraten ska bygga in en spänning mellan distrikt och de ansvariga i de övergripande frågorna som fastigheter, anställningar och så vidare.

Jag tycker inte det finns anledning att upphöja någon enda av dessa olika principer till den enda möjliga. Det viktiga är att vi befordrar samtal. Jag har inget intryck av att andliga samtal befordras av direktval. Jag tror att direktval är viktiga och det kan ske till den lokala nivån. Det viktiga är också att vi har direktval till många nivåer och inte till exempel tar bort stiftet.

Bifall till utskottet.

IRENE OSKARSSON:

Herr ordförande! Jag har suttit och lyssnat så länge, att jag kände jag var tvungen att för vår nomineringsgrupp också konstatera, varför vi inte nu har pläderat för att få de direkta valen till församlingsnivån. Några har varit inne på det.

Vi tog en ny ordning för något år sedan. Vi har genomfört ett val. Det jag nu vill skicka med och också tydligt säga härifrån är, att jag förutsätter att detta följs väldigt nogsamt från kyrkostyrelsen. Jag förväntar mig att kyrkostyrelsen har fågelperspektivet över landet hur detta har gått, hur mycket man har lyssnat in om hur nomineringsmötena har fungerat och inte fungerat. Det ser väldigt olika ut i vårt land, i församlingen med 10 000-tals invånare eller församlingen med 500–600 invånare. Vi gör på helt olika sätt och ska få göra det också. Jag förväntar mig att man följer upp detta mycket nogsamt. Härmed kan jag säga att det kanske kommer motioner till kommande år, när vi har sett vad de här utvärderingarna ger från oss också. Än är det för tidigt, eftersom processen pågår alldeles just nu när vi sitter här. Den pågår på väldigt olika sätt runt om i landet och i församlingarna. Jag hoppas verkligen få se en tydlig utvärdering också från kyrkostyrelsens sida. Tack.

TORGRNY LARSSON:

Det finns en sak som vi glömmer då det gäller den lokala organisationen. Sverige ser olika ut. Svenska kyrkan ser olika ut. Församlingarnas storlek skiftar mycket. När kyrkoordningen kom till sades det att vi ska försöka stärka församlingarnas ställning. Då kom det till en bestämmelse att det i en församling varje söndag, eller sön- och helgdag kanske det till och med stod, firas en huvudgudstjänst. Det fick till följd – och där får vi väl inse att vi inte var tillräckligt klarsynta – att det här inte fungerade. Det ledde till många sammanläggningar. Då uppstod mycket kritik, särskilt från ett antal landsförsamlingar, och det är en orsak bland flera till hur strukturutredningen kom till. Det var då ett sätt att försöka hitta en möjlighet att ha ett enda val till den lokala nivån och på något sätt ändå kunna behålla

församlingarna. Kravet blev inte då att det precis varje söndag måste firas en gudstjänst i varje församling. Det får framgå av församlingsinstruktionen.

Vi måste ha bakgrunden klar för oss. Min erfarenhet är att många, många utgår ifrån hur det är ”hemma hos mig”. Sverige ser olika ut. Svenska kyrkan har olika struktur i olika delar av landet. Till och med inom ett och samma stift kan det vara så. Det nuvarande systemet, som strukturutredningen la förslag till och sedan kyrkostyrelsen i huvudsak ställde sig bakom, är ett sätt att försöka hantera att Sverige ser lite olika ut. Det är det ena. Det andra är att vi vill undvika att ha två direkta val på det lokala planet. Då hamnar vi på nytt i fyra val, vilket vi bedömde vara för många. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 97.